

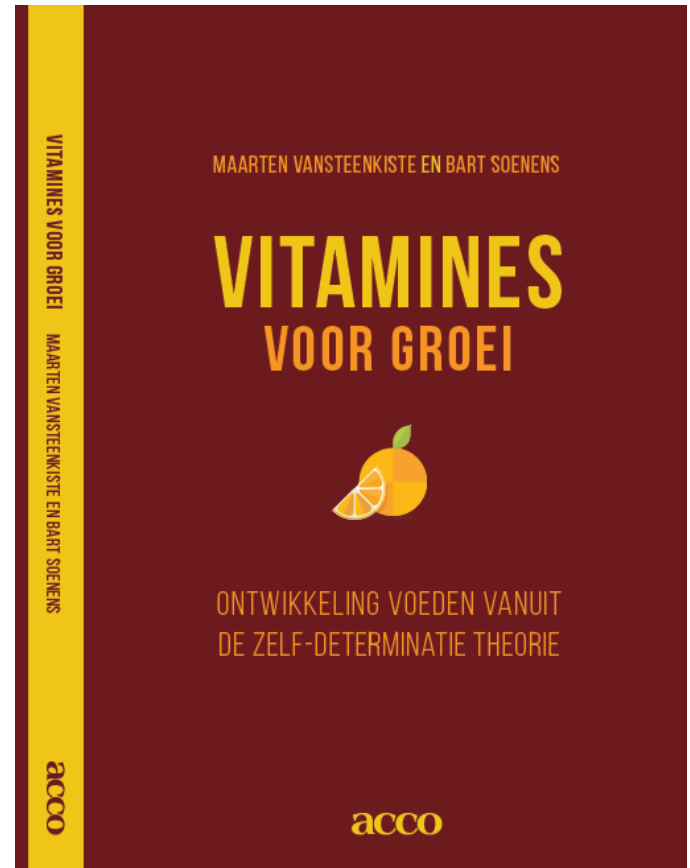
DE VITAMINS VOOR GROEI: HET LERAARKOMPAS ALS LEIDRAAD VOOR EEN KRACHTIGE LEEROMGEVING

Prof. Dr. Maarten Vansteenkiste
UGent

Casus

“Er gebeurt veel vanuit het **buikgevoel** en het **gezond verstand** en vaak draait dit ook goed uit. Toch is het soms nodig om aan de hand van een referentiekader een gedeelde visie te ontwikkelen zodat we allen op dezelfde lijn zitten als we het hebben over het motiveren van leerlingen.”

- Nood aan (beleids)visie & inspiratie
- Kruispunt van motivatie- en ontwikkelingspsychologie
- Fundamentele vragen

Doelstellingen

- Inzicht krijgen op de vitamines voor groei

reflecteren over de voor- en nadelen van verschillende leeraarstijlen

- Inzicht verlenen in wat leerkrachten (individueel) en scholen (structureel) concreet kunnen doen om op een motiverende wijze de ontwikkeling van hun leerlingen te monitoren, evalueren en ondersteunen.

- Als we samen een aantal authentiek voorbeelden kunnen bespreken

DEEL I

Vitamines voor groei voor leerlingen en leraren
= **WAAROM-VRAAG**

DEEL II

De bouwstenen van een motiverende lerarenstijl /
beleid
= **WAT-VRAAG**

DEEL III

Aan de slag! Hoe kan je een krachtige
leeromgeving creëren?
= **HOE-VRAAG**

Zelf-Determinatie Theorie

Prof. Edward Deci

Prof. Richard Ryan

INLEIDING

Uit het leven gegrepen

Dialogo

Thuis: dialogo tussen moeder en een 5-jarig kind

⇒ Gelieve de rol van het kind in te nemen

Dialogo tussen moeder en 5-jarig kind

Kind: Neen, ik lust geen vis!

Moeder: Kom, kom, niet overdrijven, hé. Het is maar een klein stuk.

Kind: Ja? Dat is echt een groot stuk, kijk eens!

Moeder: Mieke, we gaan niet opnieuw ruzie maken, he. Als je nu jouw vis niet opeet, dan krijg je straks geen dessert.

Kind: Dat is niet eerlijk! Jij probeert mij gewoon te lokken! Jij eet toch ook niet graag rode kool!

Moeder: We eten nu vandaag geen rode kool. Het is vis. En je hoeft zo niet te roepen en hier zo'n groot probleem van te maken. Je had het al drie keren kunnen opeten.

Kind: Ik moet, moet, moet ... hier altijd van alles doen. Jij wil hier gewoon altijd de baas spelen! (en Mieke loopt weg van tafel)

Moeder: Wel, als je geen respect kan tonen voor wat ik klaar maak, dan krijg je ook geen dessert!

Dialog

In de klas: dialoog tussen juf en leerling
⇒ Gelieve de rol van leerling Lucas in te nemen

Dialogo tussen leerling en juf

Leerling: Juf, kijk, ik heb nog een boek gevonden over ruimtevaart thuis.

Juf: Dat ziet er wel leuk uit. Staat er iets interessant in?

Leerling: Ja! Er staat iets in over die planeten waar we gisteren over hebben geleerd. En over waarom de aarde rond is. Kijk, een leuke prent.

Juf: Dat lijkt me wel een boeiend boek. Zouden de andere kinderen dit ook leuk vinden?

Leerling: Ik denk het wel.

Juf: Wel, misschien kan je er twee pagina's uit kopiëren voor de ganse klas en dan kunnen we dit met ons allen eens bekijken. Jij kan aan de andere kinderen uitleggen wat je bijzonder vindt. Wat vind je van dit voorstel?

Leerling: Keitof! Wanneer gaan we dit bespreken?

Juf: Wel, als we nu eens samen kopieren namen over de middag?

DEEL I

Wat zijn de vitamines voor groei?

Er bestaan geen universele ingrediënten voor het motiveren van leerlingen: wat motiverend werkt voor de ene leerling, is demotiverend voor een andere leerling

Ga naar www.wooclap.com en gebruik de code **GZI**

Psychologische basisbehoeften

Welke behoeftes sluiten aan bij deze criteria?

Eerder
psychologisch
dan fysiologisch

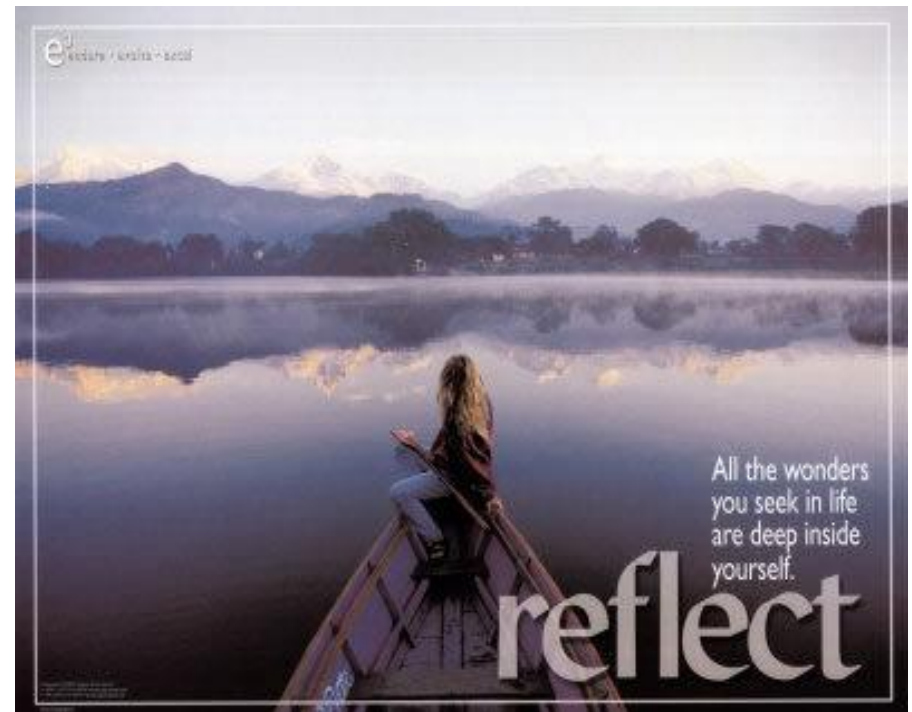
Eerder universeel
dan gebonden
aan cultuur

Eerder
aangeboren dan
verworven

Fundamenteel

Autonomie

De ervaring jezelf te mogen zijn en vrijwillig te mogen handelen, denken en voelen; ervaring van keuze en psychologische vrijheid

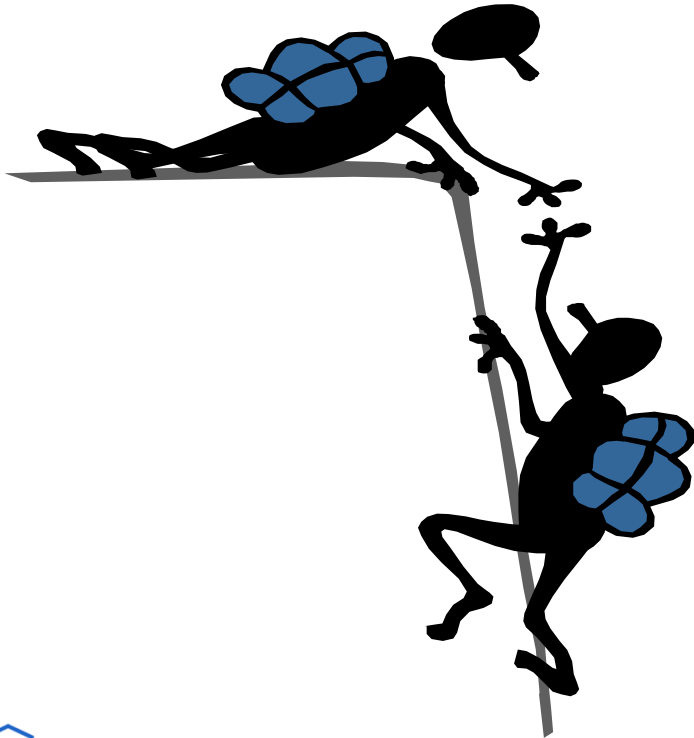

Autonomie

- Gaat hand in hand met **creativiteit**
- Toont zich ook op **emotioneel** vlak
- Betekent niet dat leerlingen alles zelfstandig dienen te doen; leerlingen kunnen zich ook **vrijwillig afhankelijk** opstellen

Relationele verbondenheid

Evaring van een warme, hechte en authentieke band met anderen, voor anderen zorg dragen en geliefd worden

Competentie

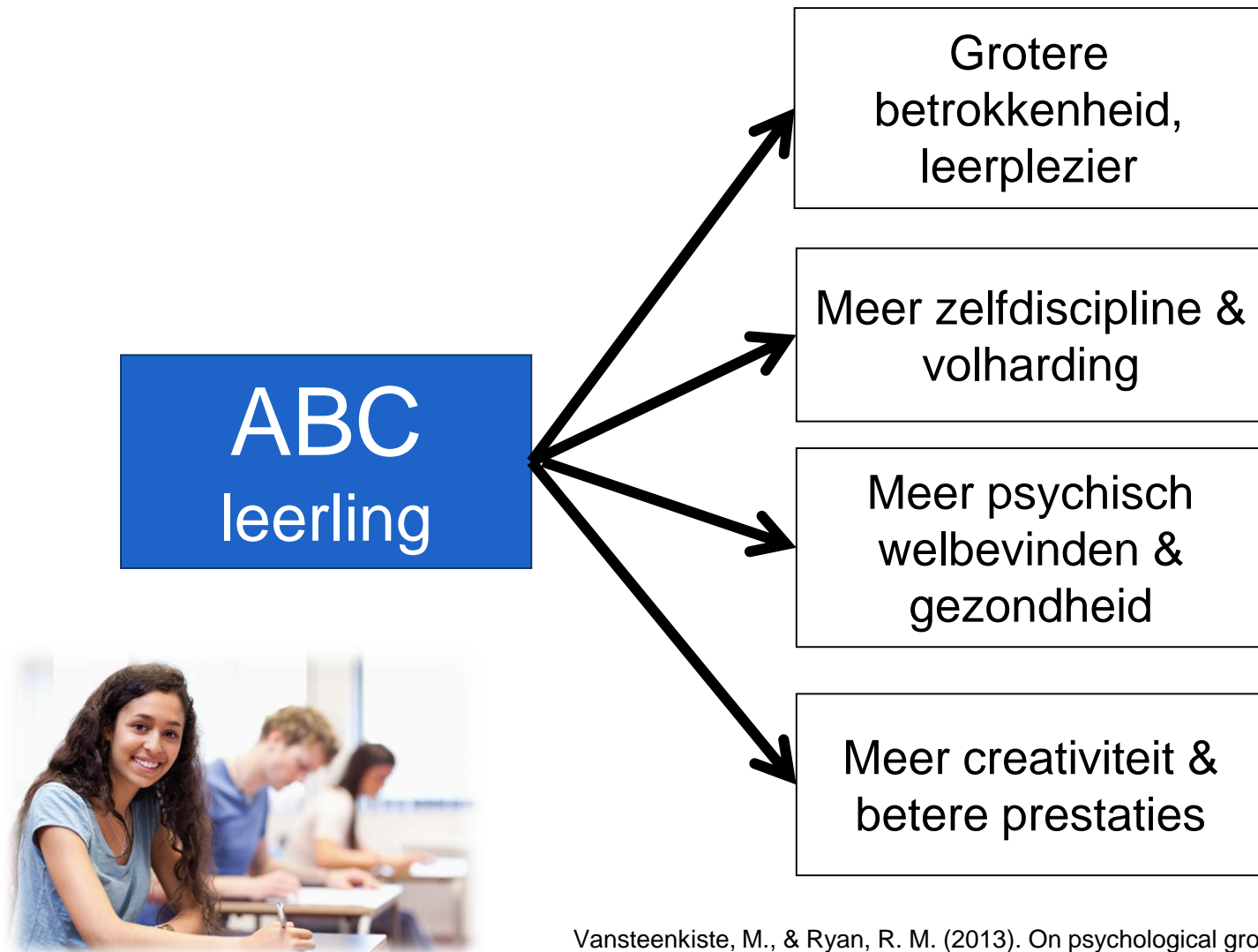
Het gevoel hebben bekwaam te zijn om een activiteit uit te voeren, gewenste doelen te bereiken en de eigen vaardigheden te ontplooiën

Psychologische basisbehoeften

Psychologische basisbehoeften

Hoe is/was het met het ABC van de bevolking gesteld
in coronatijden?

Motivation
BAROMETER

9 september 2021

**RAPPORT 34: IS ER NOG
MOTIVATIONEEL DRAAGVLAK VOOR
DE MAATREGELEN IN DIVERSE
REGIO'S?**

19 augustus 2021

**RAPPORT 33: MOTIVATIE VOOR DE
MAATREGELEN EN DE HOUDING TEN
OPZICHTE VAN HET COVID-SAFE
TICKET EN VERPLICHTE VACCINATIE.**

14 juli 2021

**RAPPORT 32:
GEZONDHEIDSWERKERS
VERPLICHTEN TOT VACCINATIE: EEN
GOED IDEE?**

23 juni 2021

**RAPPORT 31: VERLEIDEN,
OVERTUIGEN EN/OF INFORMEREN?
HOE KUNNEN WE MET
VACCINTWIJFELAARS OMGAAN?**

13 mei 2021

**RAPPORT 30: MOTIVATIE VOOR DE
GEDRAGSMAATREGELEN EN
VACCINATIEBEREIDHEID OP WEG
NAAR DE ZOMER.**

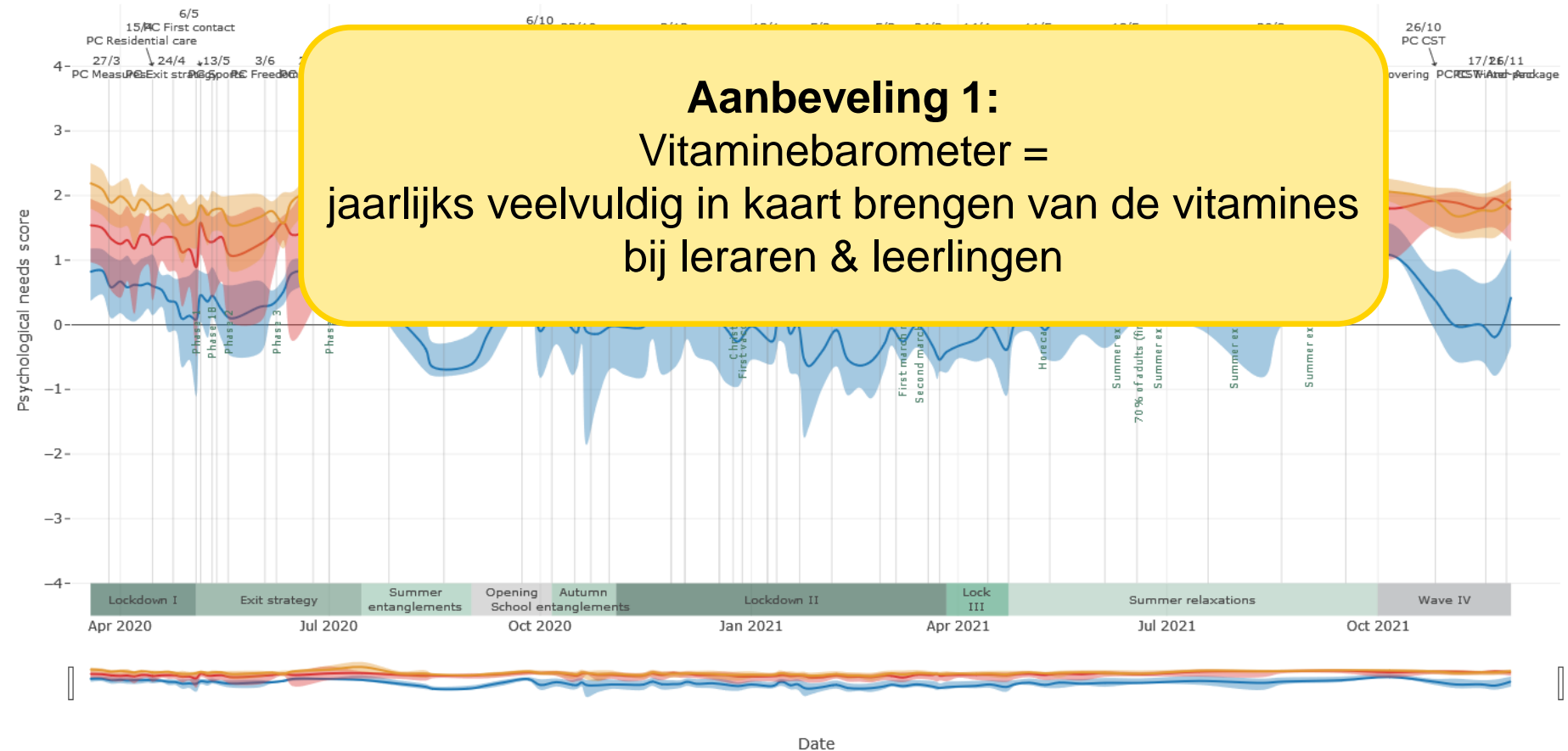
21 april 2021

**RAPPORT 29: MOTIVEERT HET
VOORUITZICHT VAN
VERSOEPELINGEN DE BEVOLKING?**

Psychologische basisbehoeften

Evolution of psychological needs by age groups during the COVID-19 crisis

Aanbeveling 1:
Vitaminebarometer =
jaarlijks veelvuldig in kaart brengen van de vitamines
bij leraren & leerlingen

Aanbeveling 2

Probeer een ABC-mindset te cultiveren:
= bril om de motivationele blokkades en groei op je school diepgaander te begrijpen

Kennisniveau

**Ervarings-
niveau**

Actieniveau

Heb ik een goed begrip van en inzicht in de cruciale vitamines voor groei voor leerlingen en mijzelf?

Ben ik me bewust wanneer het ABC van mijzelf of mijn leerlingen onder druk staat? Uit welke ervaringen kan ik dit opmaken?

Hoe kan ik het ABC van mijn leerlingen/collega's ondersteunen of leerlingen/collega's aanmoedigen tot het uitvoeren van ABC-activiteiten? Hoe kan ik in mijn eigen ABC voorzien?

OEFENING: Casussen vanuit een ABC-bril

De leraar vond dat Stan beter een **hulpmiddel** kon gebruik bij het rekenen en bezorgde dit hem. Echter, Stan zag er de noodzaak niet van in. Het duurde bij hem wel wat langer maar uiteindelijk vond hij de oplossing wel. Hij vond dat de leraar hem niet vertrouwde en weinig geduld had en maakte van het hulpmiddel geen gebruik

Conclusie: Vitaliserende rol van basisbehoeften

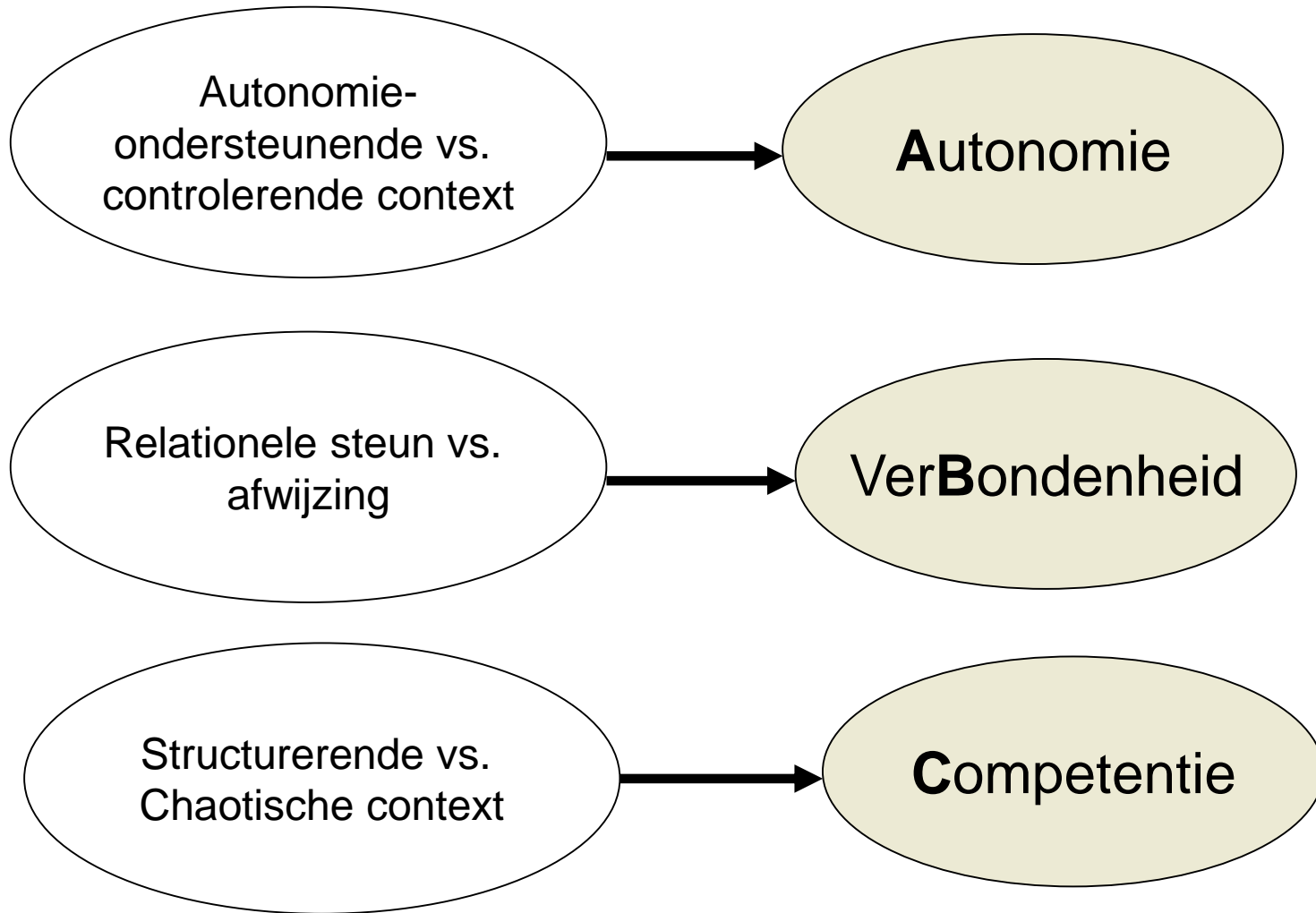
- ABC = voedingsbodem voor dagelijkse motivatie, betrokkenheid en welbevinden
- Behoeftefrustratie = kwetsbaarheidfactor
- Relevant voor leerlingen én leraren

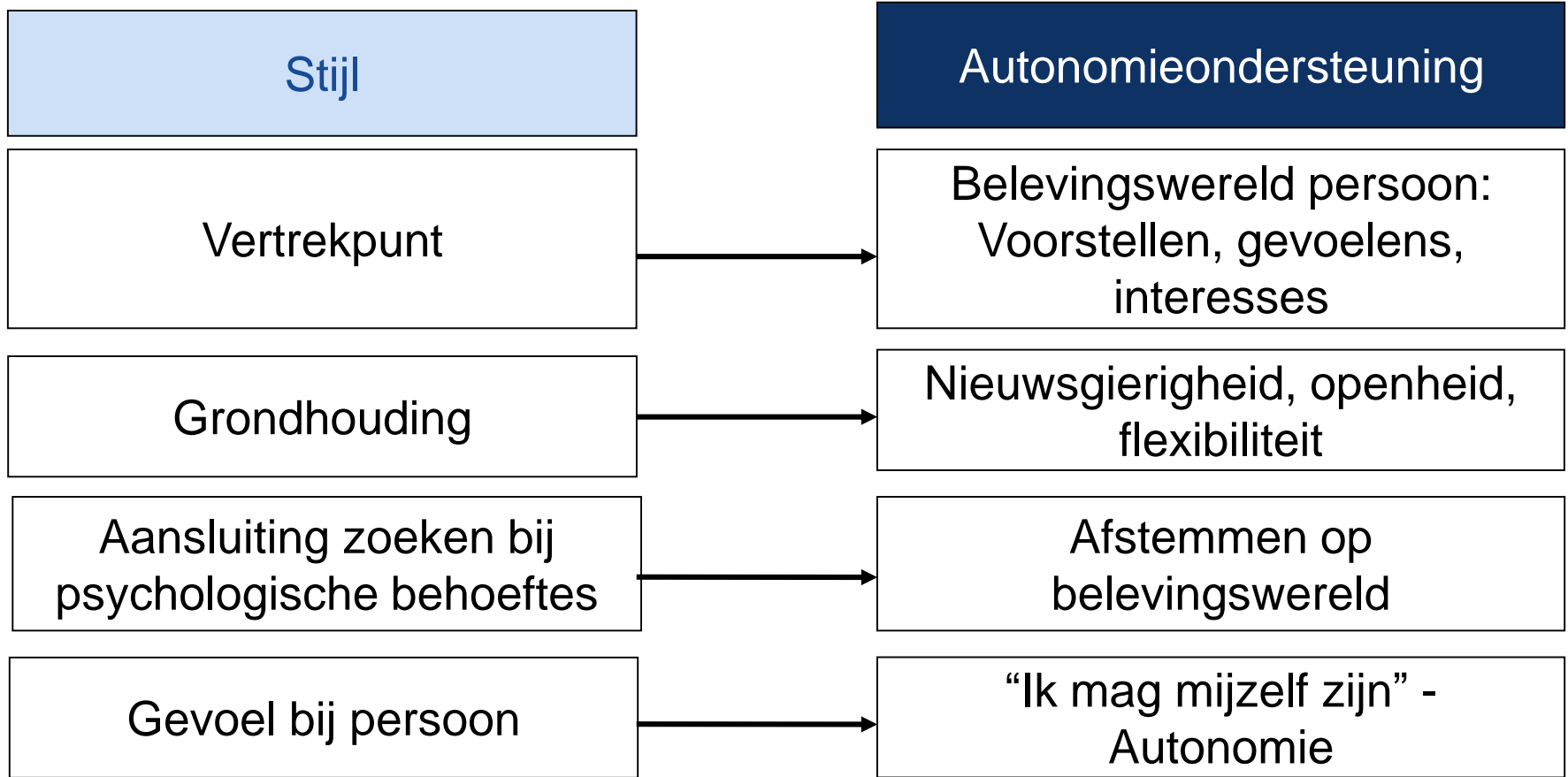
© creasmrtime.com

DEEL II

Wat is een motiverende lerarenstijl?

GRONDHOUDING VAN AUTONOMIEONDERSTEUNING

Maar verzandt autonomieondersteuning niet in een permissief klimaat waarbij jongeren enkel nog hun 'goesting' willen doen?

Autonomie-ondersteuning betekent **NIET** dat...

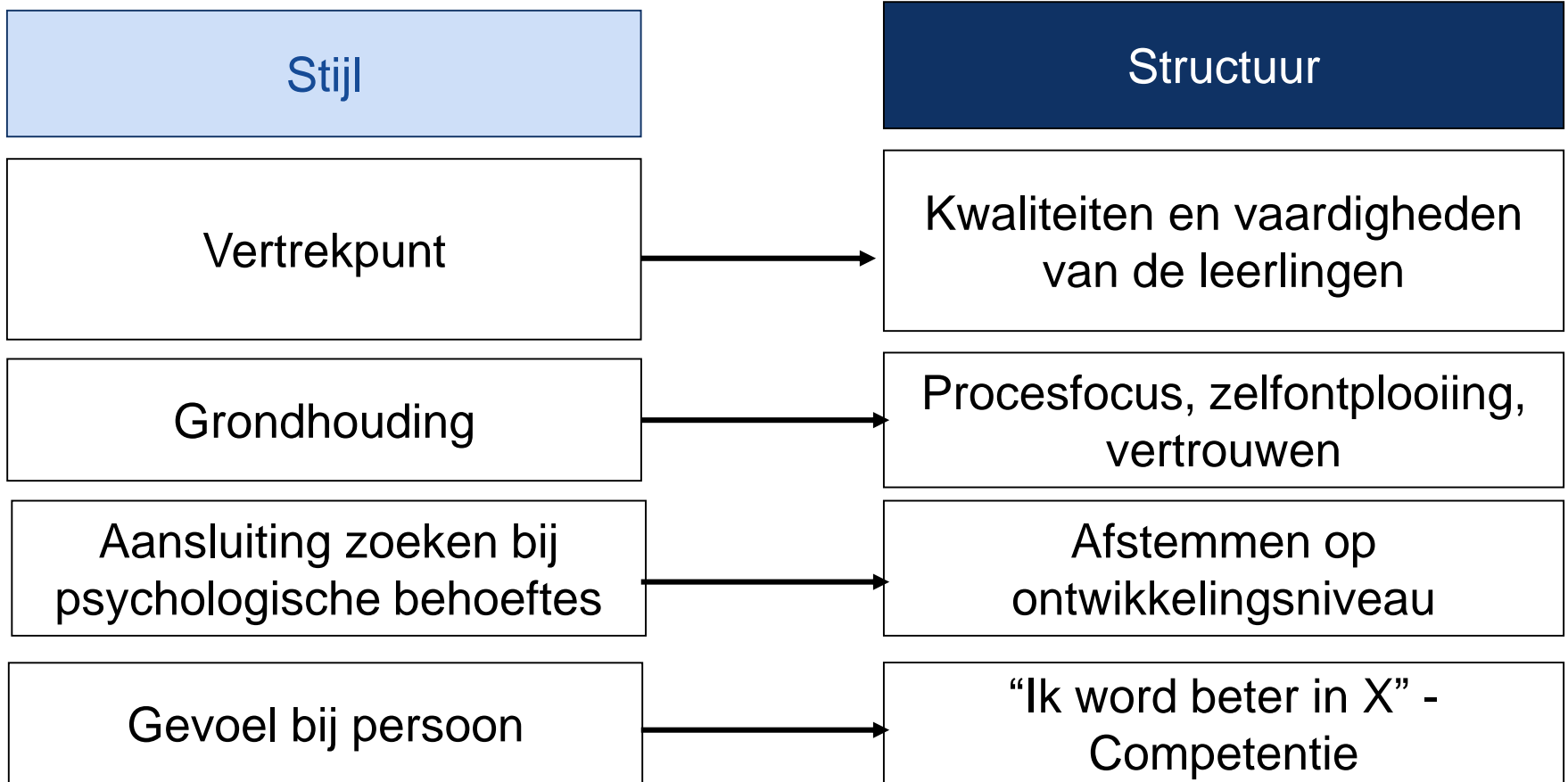
- ... leerkrachten en opvoeders geen regels en normen kunnen stellen en leerlingen onbeperkte vrijheid genieten = **permissieve omgeving**
- ... je als leraar over alles **keuze biedt**; zelfs in afwezigheid van keuze kan je autonomieondersteunend te werk gaan
- ... leerlingen aan hun lot worden overgelaten om problemen, die ze bij het leren ervaren, op te lossen = **gebrek aan betrokkenheid**; autonomie-ondersteunende leraren zijn **beschikbaar**

Aanbeveling 3

Vereng autonomieondersteuning niet tot keuze.
Zoniet riskeer je sneller permissief of verblijvend te
handelen en onbeschikbaar te zijn.

	Structuur = begeleiding	Gebrek aan structuur = chaos
Autonomieondersteunende omgevingen		
Controlerende omgevingen		

Grondhouding van structuur

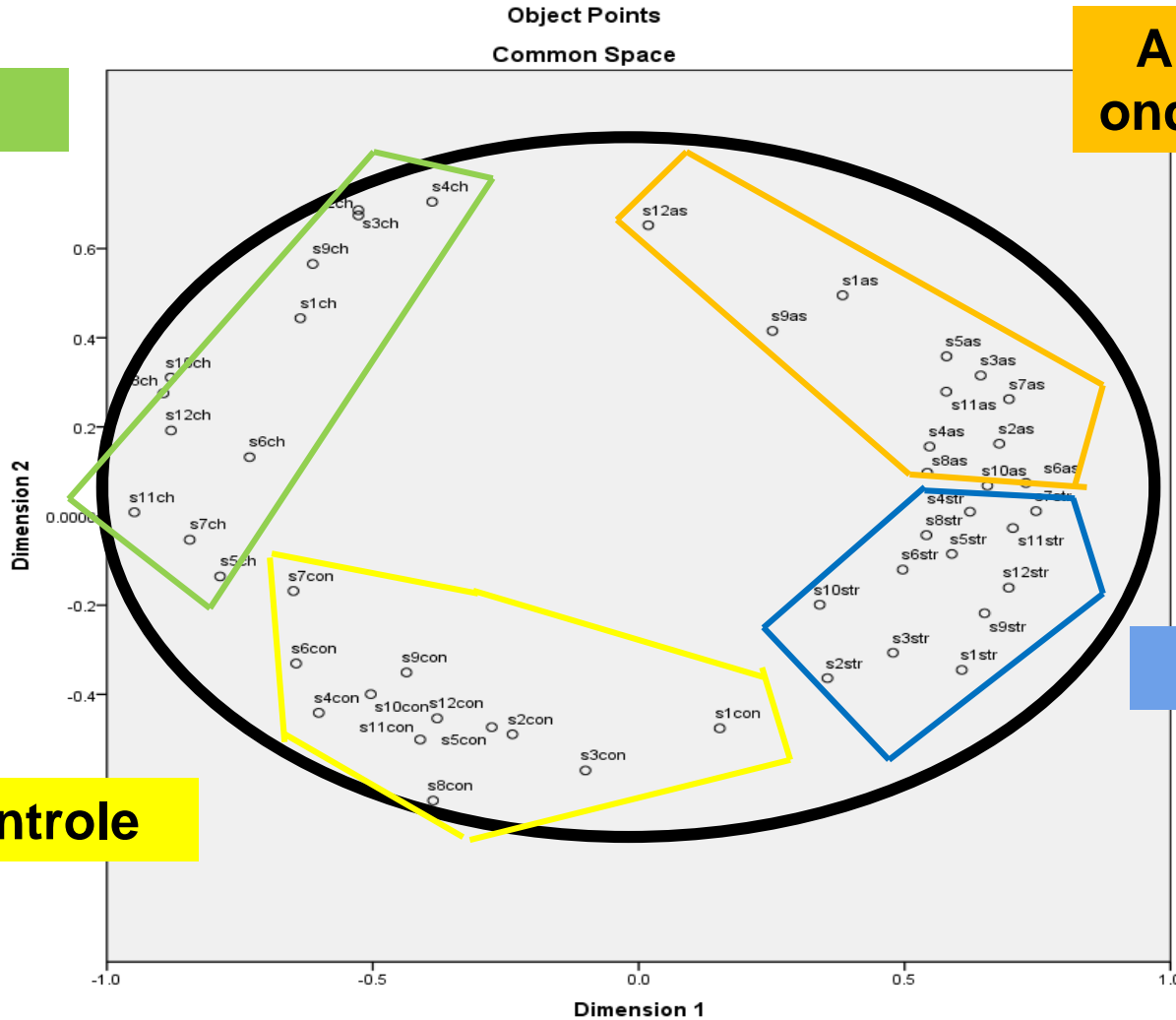
Naar een meer verfijnd inzicht: Het leraarkompas

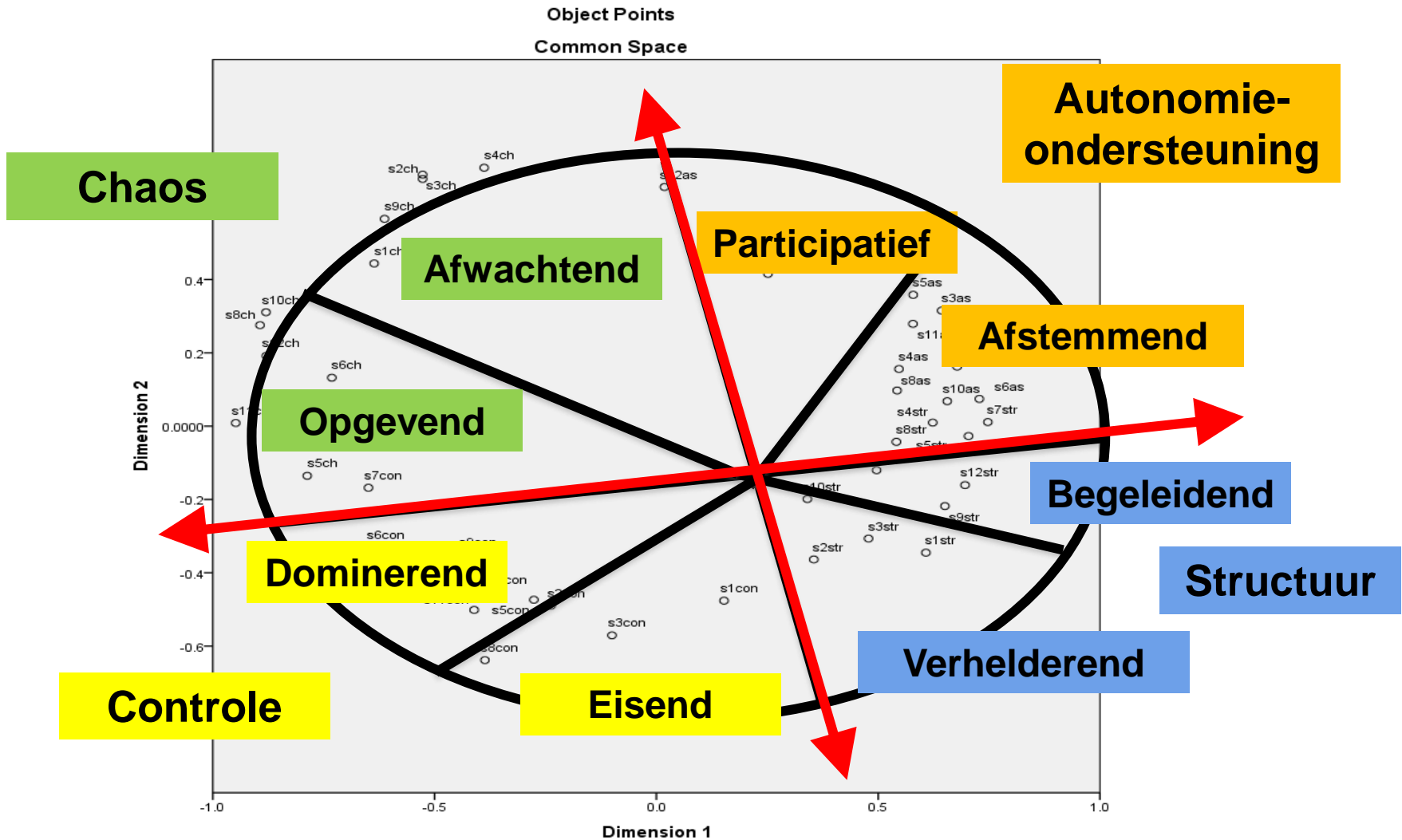
Leraarkompas

Chaos

Autonomie-
ondersteuning

Leraarkompas

Conclusie: Dynamisch samenspel

- Autonomieondersteuning, structuur & relationele steun = meest motiverende cocktail
- Lerarenkompas = leidraad
- Capaciteit tot calibratie

DEEL III

Aan de slag:

Hoe kan je een krachtige leeromgeving
creëren?

Aanbeveling 4

Durf je kwetsbaar op te stellen en feedback te vragen
aan je leerlingen
(afstemmende / participatieve zone)

Semestriële gestructureerde bevraging

Geef kinderen de kans om een **vragenlijst** in te vullen op het einde een semester

- Anoniem
- Kans om te leren
- Mening van kinderen wordt ten volle gewaardeerd
- Preventieve focus
- Behoeftbevredegend voor beide partijen!

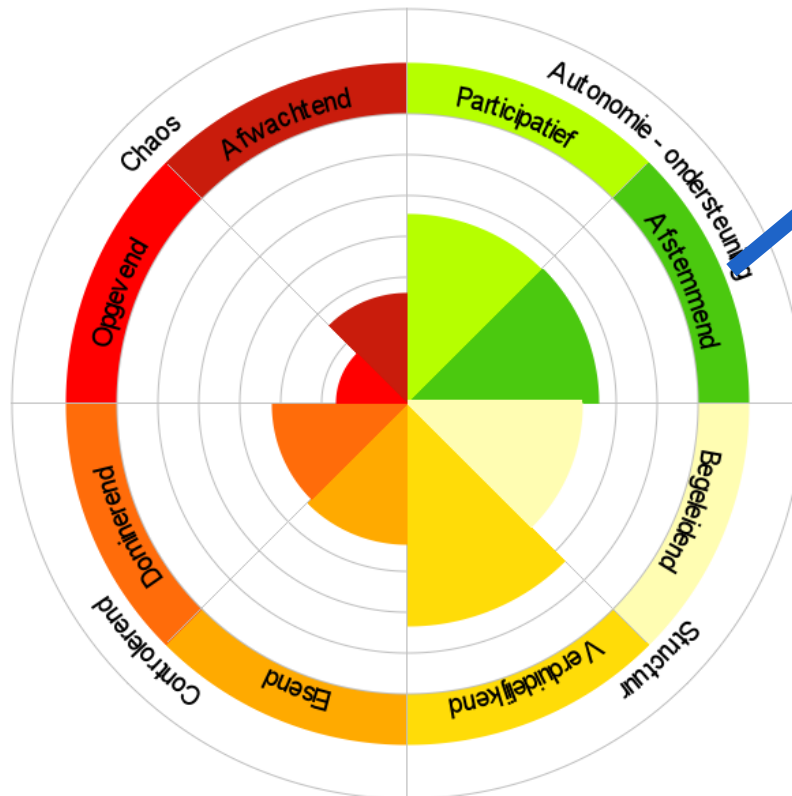
Feedbackinstrument voor leerlingen

	Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Eerder wel akkoord
Interesse en enthousiasme					
1. De lessen zijn leuk	☐	☐	☐	☐	☐
2. De meester/juf laat mij diep nadenken over de leerstof.	☐	☐	☐	☐	☐
3. De meester/juf vraagt wat wij vinden van de leerstof.	☐	☐	☐	☐	☐
4. De meester/juf geeft op een enthousiaste wijze les.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik kan met de leerstof iets doen.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik vertelde aan anderen over wat we geleerd hebben.	☐	☐	☐	☐	☐

- ⇒ Opstap naar **gestructureerde observatie** van elkaars lessen
- ⇒ Het leerkrachtstijlwiel = insteek voor observatie en wederzijdse ondersteuning

Aanbeveling 5

Probeer mee te veren met weerstand

(c) copyright

Probeer een weerspanning
persoon anders te bekijken
⇒ Weerstand = interessant
veeleer dan irritant!

Probeer je bekeringsdrang
te laten varen zonder
onverschillig te worden

Kind: Neen, ik lust geen vis!

Moeder: Je vindt het niet lekker.

Kind: Neen, bwèkes, er zitten graten in en ik kies nu eens zelf wat ik eet.
Ik moet hier altijd eten wat jij klaar maakt!

Moeder: Je bent kwaad op mij.

Kind: Ja, ik kan hier nooit kiezen wat ik mag eten.

Moeder: : Het is waar dat ik vaak kies wat we eten. Wat als we het nu eens samen zouden opeten? Jij kan zelf op mijn bord opscheppen wat je niet lust, maar ik stel wel voor dat je een stuk van de vis proeft. Je kan toch niet weten of de vis lekker is als je hem niet geproefd hebt? Wat denk je?

Kind: Oké, dan!

Weerstand

Hoe te reageren? Drie strategieën

- 1) **Aandachtig luisteren** is zeer cruciaal!
- 2) **Valideer / erken** het perspectief van het kind
- 3) Toon zelf **interesse** en probeer **nieuwsgierig** te zijn

Het is in vele gevallen niet zo dat weerspannige leerlingen opgedragen activiteiten niet willen uitvoeren, maar ze willen het anders aanpakken

Weerstand

- Ander **moment** => timing van de vraag!
vb. « Ik wil wel lastige oefeningen maken, maar niet onmiddellijk »

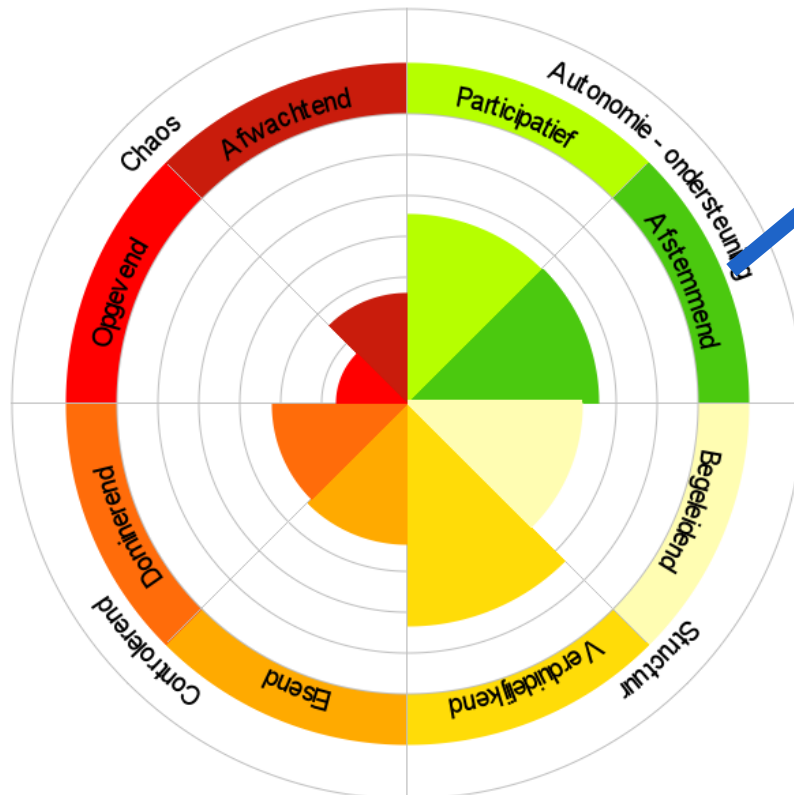
Aanbeveling 6

Probeer keuze te voorzien binnen een kader ⇔
leerlingen hun zin laten doen

- Andere **manier** => andere oefenwijze
vb. « Ik wil wel oefenen maar op een andere manier »
- Andere **hoeveelheid** => te veel (belastend) = ritme vertragen
vb. « Ik wil wel oefeningen doen, maar niet zo veel »

Aanbeveling 7

De motiverende kracht van interesses

Probeer in te spelen op de interesses van leerlingen, maar deze ook te verruimen

(c) copyright

⇒ Probeer op een luchtige en speelse wijze de les te beginnen om zo het leerplezier en de interesse aan te wakkeren

▶ Wat?

- a) Uitdagingen aanbieden
- b) Nieuwsgierigheid ontlokken
- c) Een plezier-element inbouwen

▶ Waarom? Dit draagt bij tot de intrinsieke motivatie van leerlingen

▶ Hoe?

Casus: Kruiswoordraadsels

1. Toegankelijkere naam voor psychologische behoefte (8 – j tot q)
2. “Als onze behoeftes niet zijn voldaan, dan spreken we van behoefte - (10 – a tot j)
3. Type opvoedingsklimaat dat gekenmerkt wordt door een gebrek aan grenzen (10 – f tot o)
4. Basiskenmerk van psychologische behoeftes (10 – a tot j)
5. ‘Winnen is voor mij altijd belangrijk. Waarom zou ik anders aan deze wedstrijd deelnemen?’, zo zei Marjan. Zij vertoont een sterke behoefte. (9 – c tot k)
6. De ontwikkeling van ... is belangrijk volgens vele hulpverleners en ouders. Sommige theorieën schuiven het zelfs naar voren als een behoefte (11 – h tot r)

	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	q	r
1																		
2																		
3																		
4																		
5																		
6																		

Casus: Speelse remediëring

Iets wat ze ook leuk vonden: ik heb de oefeningen van een wiskundetoets waarvoor de resultaten niet zo goed waren opnieuw gegeven als opdracht in klas. Deze keer gaf ik ze, opgelost, met fouten zoals ik die gevonden had bij hen. De opdracht was: **Zoek de fout!**

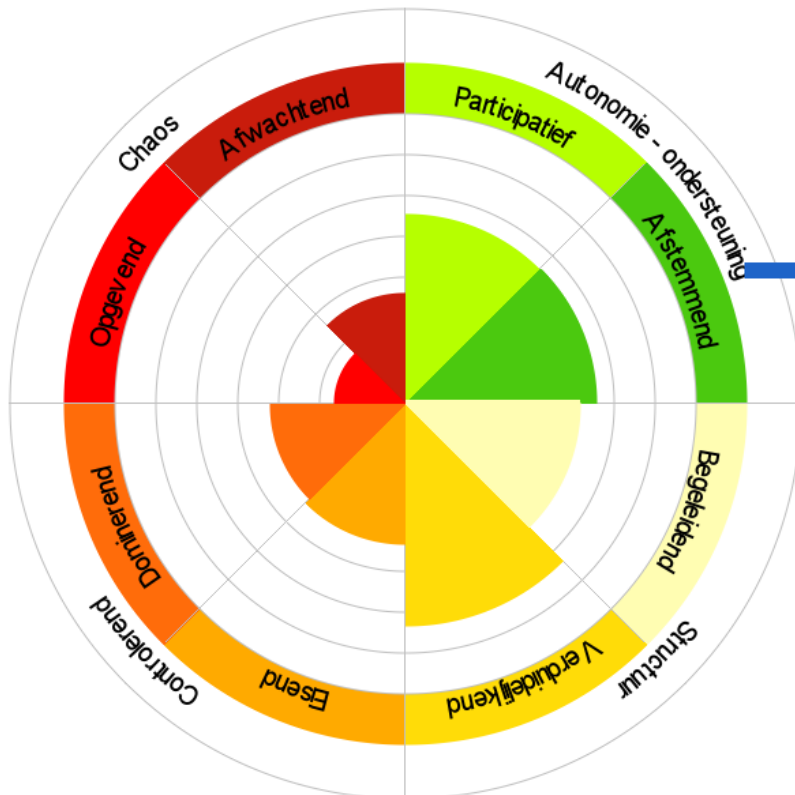
Het was leuk, en ze merkten dat de oefeningen helemaal niet zo moeilijk waren, maar dat de fouten heel dikwijls verstrooidheidsfouten waren, of fouten door slordigheid...

Casus: Frans

Een leerkracht Frans vraagt jongeren om favoriete kledij aan te doen en zichzelf te beschrijven aan de hand van hun kledij.

Aanbeveling 8

De motiverende kracht van betekenisvolle duiding

Voorzie een zinnvolle uitleg;
kader het 'waarom'

(c) copyright

Casus: Geschiedenis

In de les geschiedenis vraag ik leerlingen altijd om een stamboom op te maken. Zo merken ze al snel dat in een paar generaties je al tot voor de Verlichting kan teruggaan. Dan komt die periode plots erg nabij en dit maakt hen nieuwsgieriger.

Casus: Overbodige regels

In ons lerarenteam hadden we wel vaker discussie over een aantal regels waar niet iedereen achter stond. Sommige vonden dat gescheurde broeken dragen moest kunnen, anderen waren er tegen. Na intern overleg hebben we beslist om dit toe te laten. Uiteindelijk geven jongeren met hun kledij ook gewoon aan wie ze zijn. Het weerspiegelt hun voorkeur, hun identiteit.

Casus: Wiskunde

Leerkracht wiskunde vraagt aan jongeren om bij hun ouders te polsen of ze in hun beroep moeten kunnen rekenen. Hij laat hen ook zelf redenen neerpennen over de zinvolheid van rekenen/wiskunde.

ALGEMENE RICHTLIJNEN

- Reflecteer vanuit een **ABC-mindset** bij het voorbereiden van je onderwijsactiviteiten of tijdens **intervisie**
- Motiverend onderwijzen = **doelgericht en onderbouwd experimenteren**, met vallen en opstaan je motivationele intuïtie aanscherpen waarbij **het leraarkompas als leidraad** kan fungeren

ZIN IN MEER?

UNIVERSITEIT
GENT

DEEL I

Vitamines voor groei

DEEL II

Waarom kinderen
enthousiast,
gehoorzaam of
weerspanning zijn

DEEL III

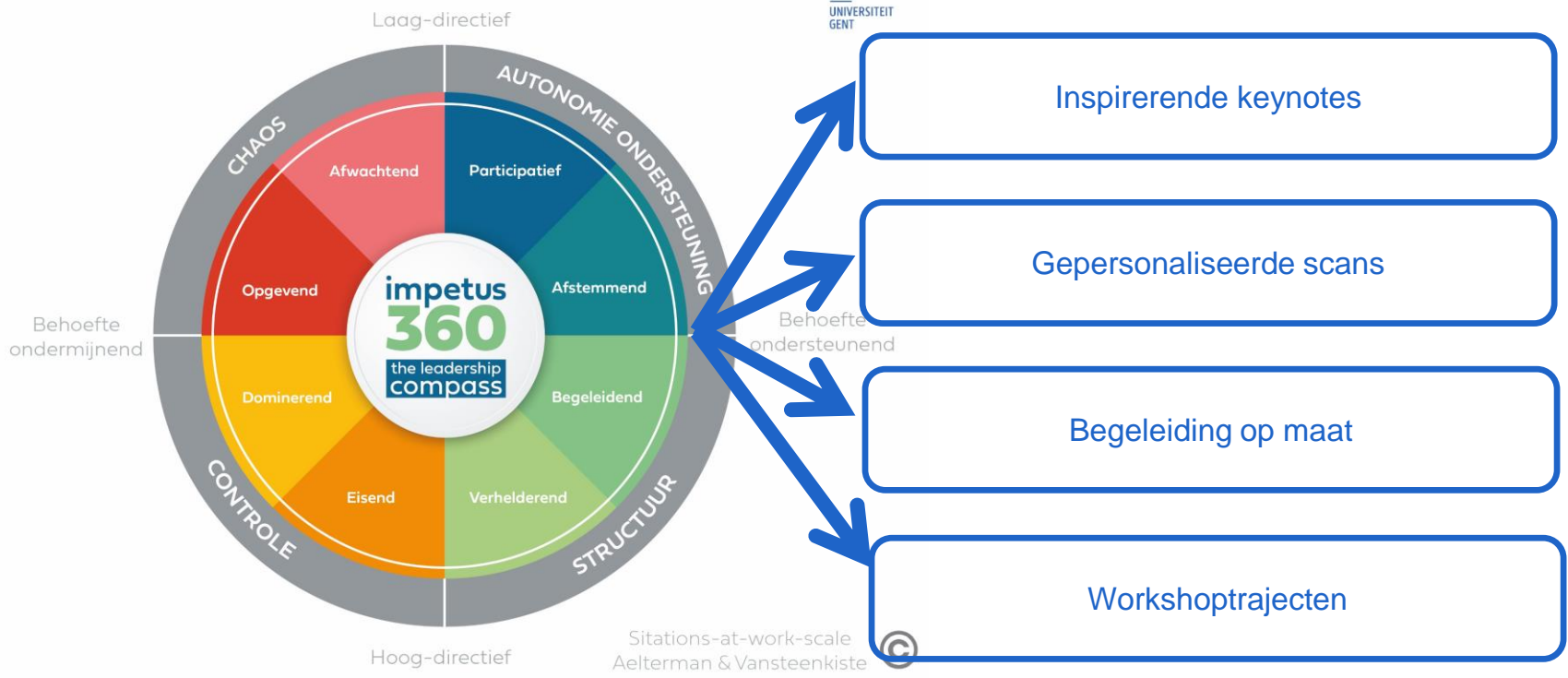
Identiteitsontwikkeling
De vorming van
een intern kompas

DEEL IV

Het voeden
van de groei
van kinderen

Situations-at-work-scale
Aelterman & Vansteenkiste